

Wrocław, 20.07.2015 r.

NEWSLETTER Nr 8/2015/Legal¹

**NIEDOPUSZCZALNA PROKURA ŁĄCZNA
Z CZŁONKIEM ZARZĄDU**

Sąd Najwyższy, podejmując na wniosek Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego uchwałę siedmiu sędziów z dnia 30.01.2015 r.², rozstrzygnął ostatecznie – powodując duże rozbieżności w orzecznictwie i doktrynie – kwestię dopuszczalności ustanowienia prokury łącznej z członkiem zarządu. W ww. uchwale Sąd Najwyższy skupił się na dopuszczalności ustanawiania przez przedsiębiorców tzw. „prokury łącznej niewłaściwej” (zwanej inaczej „prokurą łączną mieszaną”), która polega na tym, że do rejestru przedsiębiorców wpisywano prokurę udzieloną jednej osobie, z zastrzeżeniem, że może ona działać tylko łącznie z członkiem zarządu. Mając na uwadze brak jednolitości stanowisk zajmowanych przez sądy rejestrowe w całej Polsce, Sąd Najwyższy postanowił ostatecznie że: *niedopuszczalny jest wpis do rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym jednego prokurenta z zastrzeżeniem, że może on działać tylko łącznie z członkiem zarządu.*

W pierwszej kolejności Sąd Najwyższy wyjaśnił, iż wykładnia przepisów ustawy z dnia 23.04.1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U.2014.121 j.t. z późn.zm., dalej jako: „**k.c.**”) o prokurze wskazuje, że ustawodawca ustanowił **trzy jej rodzaje**:

1. prokurę singularną – której przedsiębiorca udziela innej osobie lub osobom; jeżeli udzielono takiej prokury kilku osobom, każda z nich jest umocowana, co do zasady, do czynności sądowych i pozasądowych, jakie są związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa – jest to więc prokura wykonywana jednoosobowo;
2. prokurę łączną – w takim przypadku do skutecznego składania oświadczeń woli za przedsiębiorcę konieczne jest złożenie oświadczenia woli przez wszystkie osoby, którym udzielono prokury łącznej (czyli przez kilku, działających łącznie, prokurentów);
3. prokurę oddziałową – przedsiębiorca może udzielić prokury łącznej lub singularnej, ale ograniczyć jej zakres tylko do spraw wpisanych do rejestru oddziału przedsiębiorstwa.

¹ Niniejszy Newsletter nie stanowi porady prawnej ani podatkowej.

² Uchwała Sądu Najwyższego 7 sędziów z dnia 30.01.2015 r., sygn. akt: III CZP 34/14, LEX nr 1629647, www.sn.pl, Biul.SN 2015/1/8, M.Prawn. 2015/4/172

Jak więc podkreślił Sąd Najwyższy, w świetle przepisów k.c. brak jest podstaw prawnych do udzielania przez przedsiębiorcę innego, niż wyżej wymienione, rodzaju prokury.

Zgodnie z przepisami prokurentem może być tylko osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych. Wątpliwości budzi fakt, czy prokurentami mogą być także osoby wchodzące w skład organów spółki. **Dla odpowiedzi na to pytanie ważne jest ustalenie statusu członka organu spółki.** I tak, nie ma przeszkód, aby udzielić prokury wspólnikowi, gdy jest nim osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych. Nie dotyczy to jednak wspólników handlowych spółek osobowych, którzy są uprawnieni do reprezentacji spółki. Z kolei, gdy **chodzi o członków rady nadzorczej, to niedopuszczalne jest udzielenie im prokury.** Rada nadzorcza jest powołana do sprawowania nadzoru we wszystkich dziedzinach działalności spółki, a więc także w zakresie czynności prawnych dokonywanych przez prokurenta. **Brak również podstaw prawnych, aby członek zarządu mógł zostać prokurentem.** Przede wszystkim należy zwrócić uwagę, że członek zarządu jest osobą, której zachowanie traktowane jest jako zachowanie samej spółki. Tymczasem prokurent jest pełnomocnikiem, czyli osobą umocowaną do dokonywania czynności prawnych za spółkę. **Jego zachowanie nie jest więc zachowaniem samej spółki, dlatego można je przypisywać spółce tylko w takim zakresie, jaki wynika z udzielonego mu pełnomocnictwa.** Ponadto, pozbawione sensu byłoby udzielanie prokury członkowi zarządu, gdyż to, co uzyskiwałby na mocy prokury, i tak wchodzi w zakres jego uprawnień do reprezentowania spółki.

Ponadto, Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że prokura jest specjalnym rodzajem pełnomocnictwa, który wykorzystuje się również przy konstruowaniu reprezentacji spółki kapitałowej przez zarząd. Zgodnie z art. 205 i 373 ustawy z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (Dz.U.2013.1030 j.t. z późn. zm., dalej jako: „**k.s.h.**”), oświadczenie woli za spółkę może składać członek zarządu łącznie z prokurentem.

Oceniając zaś różne sposoby reprezentowania spółki kapitałowej, trzeba zauważyć, że zawsze mają one podstawę w ustawie, umowie spółki lub w jej statucie. Jest to konsekwencja podstawowej reguły wyrażonej w art. 38 k.c., że spółka jako osoba prawna działa przez swoje organy w sposób określony w ustawie lub opartym na niej statucie. Sytuacja określona w art. 205 i 373 k.s.h. jest dopuszczonym przez ustawę wyjątkiem od zasady, iż oświadczenia woli za spółkę składają członkowie zarządu lub osoby, które zostały umocowane przez nich do reprezentowania spółki, tj. pełnomocnicy zwykli lub prokurenci. Pozbawione podstawy prawnej jest zatem ustanawianie innego rodzaju prokury niż ten, który przewidziany jest w ustawie.

Należy zauważyć, że określony w ustawie sposób reprezentacji spółki kapitałowej może być modyfikowany, **ale tylko w umowie spółki lub w statucie. Ustawa nie dopuszcza modyfikacji zasad reprezentacji spółki przez oświadczenie woli członka lub członków zarządu.** Za niedopuszczalnością ustanawiania prokury łącznej niewłaściwej (mieszanej), która powstaje na podstawie jednostronnej czynności prawnej, jaką jest udzielenie prokury, przemawia więc nie tylko wykładnia przepisów o prokurze, ale także określone w art. 38 k.c. zasady kształtowania reprezentacji osoby prawnej.

Co więcej, uznanie za dopuszczalne ustanowienia prokury niewłaściwej godziłoby w jej istotę. Prokurent jest specjalnym pełnomocnikiem, który może składać oświadczenie woli w zakresie spraw określonych w ustawie. Zezwolenie, aby skuteczność jego oświadczeń zależała od woli członka zarządu czyni z prokurenta nie samodzielnego pełnomocnika, jak chce ustawodawca, ale pomocnika zarządcy, który jest mu podporządkowany. Brak też podstaw do ustanowienia prokury łącznej niewłaściwej w drodze analogicznego stosowania art. 205 i 373 k.s.h. To, że ustawodawca dopuścił do tego, aby preferowany przez niego sposób reprezentacji w spółce kapitałowej, czyli reprezentacja łączna, mógł polegać także na tym, że oświadczenie składa członek zarządu i prokurent, nie jest

sytuacją zbliżoną do prokury niewłaściwej, rozumianej jako możliwość udzielenia przez zarząd prokury jednej osobie i uzależnienia skuteczności reprezentacji spółki przez prokurenta od oświadczenia woli członka zarządu.

Podsumowując powyższe rozważania, Sąd Najwyższy stwierdził, iż nie jest zatem dopuszczalny wpis do rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym jednego prokurenta z zastrzeżeniem, że może on działać tylko łącznie z członkiem zarządu. Brak jest podstaw dla ustanowienia takiej prokury, gdyż nie przewidują jej przepisy k.c. o prokurze, a ponadto byłaby ona sprzeczna z podstawową zasadą reprezentacji osób prawnych, określoną w art. 38 k.c. Mając powyższe na względzie, zdaniem Sądu Najwyższego wpisy w Krajowym Rejestrze Sądowym prokury jednoosobowej, określanej jako prokura łączna z członkiem zarządu, powinny zostać wykreślone. Podstawę do ich wykreślenia stanowi art. 12 ust. 3 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1203 z późn. zm.), zgodnie z którym: *jeżeli w Rejestrze są zamieszczone dane niedopuszczalne ze względu na obowiązujące przepisy prawa, sąd rejestrowy, po wysłuchaniu zainteresowanych osób na posiedzeniu lub po wezwaniu do złożenia oświadczenia pisemnego, wykreśla je z urzędu.*

Finalnie Sąd Najwyższy skonstatował, iż przyjęta wykładnia przepisów o prokurze i reprezentacji spółki kapitałowej nie ma zastosowania do oceny skutków czynności prawnych dokonanych przez ustanowionych niezgodnie z nią prokurentów. Biorąc bowiem pod uwagę, że istniała długoletnia, tolerowana przez wiele sądów rejestrowych praktyka uznawania tzw. prokur łącznych niewłaściwych, aby nie dopuścić do podważenia bezpieczeństwa obrotu i możliwości pozbawiania skuteczności wielkiej liczby czynności prawnych, dokonanych przez prokurentów ustanowionych w ten sposób, przyjęta wykładnia obowiązuje tylko *pro futuro* od chwili jej podjęcia.

W razie dalszych pytań pozostajemy do Państwa dyspozycji.